

Fikirler

Cilt: 2

1 Şubat 1929

Sayı : 32

İsmet Paşa. Hz. aziz ölünün mezarında bütün Türk milletinin acılarını en yüksek salâhiyet ve kudretle şu nutuklarında ifade buyurmuşlardır.

«Necatinin ölümünde derin acılarımızı söyleyeceğimi hiç düşünmezdim. Uzun mes'uliyet ve mefkûre arka daşlığının memleketin temiz ve yiğit bir evlâdına karşı bağladığı sevgi, saygı duyguları bu yaman ve çetin vaziyeti bana önünden sapılmaz bir vazife yaptı.

İzmir çocuğu Necati yüksek tahsilini bitirdikten sonra engin ruhunun heveslerini muallim mesleğinin özünden başkasını düşünen hayatına sarmıştır. Değerli ve muvaffakiyetli mektep müdürlüğünde vicdanının zevklerini ta dâken büyük vatan felaketi insafsız sarsıntıları ile vatani sevenlerin içinde onun da başına çöktü.

Necatiyi bir varını düşünmeden bir gün geç kalmadan yeğit derneğinde at oynatan kahraman şetaretiyle cephede görüyoruz. Bununla onun siyasi hayatı da başlamış oluyordu.

Bu başlangıç halk idaresinin ve inkılabın engin ufuklarına taze pürüzsüz canlı bir doğuş değil midir?

İzmir meb'usu Necati beyi birinci Büyük Millet Meclisinin kürsüsünde yaralı vatan seveni fedakârlık, yuva hasret feryatlarını öterken dinliyoruz.

Sinirlerin mütemadiyen ezgin fikirlerin türlü tesirlerle karışık olduğu o günlerde Necatiyi bir gün şaşmayan sadakata doğru ve açık görüşle, daima büyük Gazinin izinde buluyoruz.

Büyük zaferden sonra başlıyan nazik ve şaşırtıcı devirde Necati Bey sulh, inkişaf ve inkılâp hayatının yorulmak, bıkmak istemiyen gayretlerine berrak özünü teslim etti. Yüksek kabiliyetleri onu sür'atle büyük millet meclisinin icra vekâletine çıkardı.

Onu çok tanımış ve sevmiş olan acılı, mahzun arkadaşları onunla mes'uliyet ortaklığı

etmekten bahtiyar olduk. Onu vekâlet çalışmalarını anlatmağa koyulmak zordur. Ve beyhude bir gayrettir. Mefkûre aşkı, çare bulmak kabiliyetiyle aşıkâr neticeler emeklerinin ifadeleridir.

Sayırsız ihtiyaçları sayılı vasıtalarla doyurmak didinmesiyle geçen son üç senelik, Maarif vekâleti bize iftiharlar veren işler ve eserlerle doludur.

O maarifte başı yüksekte, gözü yıldızlarda, temiz ve çetin bir müceddit gibicidir.

Ağır sahada arkadaşlardan samimi çalışma çevresi vucude getirmek onun hususiyetlerindendir.

Devlet yetişmiş bir adamını, büyük millet meclisi değerli ve muvaffak bir âzasını ve vekilini maarifimiz talim ve terbiyemiz tecrübeli bir mütehasssını, firkamız yerine konmaz bir mefkûrecisini, halkcılığımız bu dünyanın hiç bir yaldızı ile pas

tutmayan bir cevherini onun temasına her girmiş olan yürekte sevmesini bilir vefalı bir dostunu kaybetti.

Acılarımızın hu dutları ne kadar geniştir. Necatinin hiç bir kirli benek taşımayan varlığın birazda toprağa vereceğiz. Onun hatıraları artık mefkûreci milliyetçi, cumhuriyetçilerin hafızalarında kutsi duygularla yaşayacaktır. İnsanlara manevi ve mefkûrevi varlık okunmamıştır şeylerin boşluğunu hatırlatan bu muazzam ande geleceğe dair düşündüklerimizi ve duyduklarımızı bir daha söylemeği hayat vazifemize sadakat, mefkûre arkadaşımıza hürmet saydım.

Cumhuriyet evlâtlarının vazifeleri bu vatanın cihan vatani içinde passız bir çelik medeniyetin nimetleriyle bezenmiş bir bahçe, ilmin, fennin kültürün yüksek mazhariyetlerine ermiş vatandaşlar yuvası olması için çalışmak, uğraşmak mücadele etmektir.

Bu yolda hiç bir müşkül tanımıyoruz. Bu uğurda hiç bir emeği hiç bir hayatı, hatta baharına doymadan sönse yine çok görmüyoruz. Bilhassa milleti cehaletten kurtarmak türk harfleriyle yeni bir nur ve kültür hayatına girmek azm ve kararında samimiyetimiz ısrarımız ve sarplığımız sarsılmaz bir haldedir İnkılapçıların ölürken kalanlardan ve yeni yetişenlerden bir tek dileği vardır;

Cansız btleklerinde sallanan vazife bayrağının kavrayıp daha yüksekte dalgalandırılmasıdır. Necati, aziz Necati dileğin yerine getirilecektir.

MERSİYE

— Büyük ölüye

Bizi yetim bıraktın, boynu bükük bıraktın,
Seni seven kalpleri aldın, götürdün, yaktın
Ayrılığın cehennem gösteren aleviyle,
O. dağlar gelsin dile, Ovalar gelsin dile
Senin için dövünsün, haykırsın bir teviye
«Necati» aramızdan çekilip gitti diye!
Bütün hayat boyunca fazilete bir eştin,
İzmir tepelerinden yükselen bir Güneştin!
Bir Güneşti varlığın öyle feyyaz ve zinde
Sen gençlerin içinde, gençler senin içinde!
Ferağat halesiyle yükselen bir insandın,
Ne coşkun vatanperver, sen ne asil bir kandın!
Senin sesin bütün bir vatandan gelen sestir,
Nasıl kıydı bu ölüm, bu rüzkâr nasıl esti?
Söyle nasıl bıraktın gençliği yol başında,
Biz artık bulmuyoruz teselli göz yaşında!
Nasibimiz ızdırap, nihayetsiz hıçkırık
Şimdi sensiz İzmirin kolu, kanadı kırık!
Bu Mefkûre yolunda yıllarca gidecektin,
Fakat ölmiyecektin, sen ah ölmiyecektin!
Bugün bile gönüller geleceksin sanıyor,
Sana her kes yanıyor, sana her kes yanıyor!

Rifat Necdet

Necati Bey için

İki buçuk senle eveldi; maarif işlerinin de bir iltisas, bir fen işi olduğunu ilân eden teşkilât kanunu Meclisten çıkmıştı. Necati bey bu kanunun icap ettirdiği teşkilâtı yapmak için bazı arkadaşlarını Ankara'ya toplamıştı. Sevincinden taşıyordu, çünkü bu kanun Necati beyin Maarif Vekâletinde idrak ettiği ilk mühim muvaffakiyetti; memlekette maarifciliği bir meslek yapmak için daha evel atılmış olan adamları bu kanun teyit etmiş, bu müessesese memleket irfanına geniş

ve ümit verici bir ufuk açmıştı, Necati bey heyecan içinde idi; yalnız istikbalden bahsediyordu; samileri bütün vatan çocuklarına kapılarını açmış, güneş ve ziya ile dolu mektepleri, yüzlerinden hayat ve neş'e fışkıran genç muallimleri hemen görüyorlardı. İçtimalarda, hususî toplantılarda arkadaşlarının hayallerini ümitle, muvaffakiyet vâtleriyle dolu ufuklarda gezdiriyor, heyecanını, ateş ve imanını yanındakilere telkin ediyordu. Onun keskin zekasına uzak görüşüne, mukavemeti

Necati için

müşkül telkin kudretine ilk defa o zaman şahid oldum. Memleket maarifinin bugünkü tekâmülünü medyun bulduğumuz teşkilâtı idare edecek olan makinenin kuruluşu bu heyecanlı toplantılarda olmuştu, hızımı orada aldığı ateşe borçludur.

Muhitinde kudretli bir hey'et toplamaya muvaffak olan Necati beyin memleket irfanına yaptığı hizmetler bu teşkilattan sonra tevali etmiştir: dağılmış kuvvetlerin hayat kabiliyeti olan müesseselerde teksifi, mevcut talim kuvvetleriyle azamî istifade temini, onbeş sene sonra mektepsiz tek bir çocuk bırakmamak için alınacak tedbirlerin tesbiti onun zamanında idrâk edilmiş muvaffakiyetlerdir.

Necati beyin meşkûr hizmetlerinden birisi de meslek mekteplerine verdiği mevki olmuştur. Memlekette istihâsâl kabiliyetini artırmak, her meslekte işçi, usta teknisiyen yetiştirmek için geniş bir program tanzimine çalıştığı bir zamanda ölümün onu, teşci ettiği, arkadaşları arasından alması çok hazindir. Ana hatları mâlum olan bu program, tanzim ve tatbik olunduktan sonra çok yakın bir istikbalde memleketi san'at ve milli iktisat sahasında şimdiye kadar idrâk ettiklerimiz kadar feyizli bir inkılabı mazhar kılacaktır.

Ne yazık ki Necati en büyük inkılabın, muvaffakiyeti için hayatının son ateşini verdiği inkılabın feyizlerini de görmedi, fakat bayrak yere düşmeyecektir, büyük inkılap çocuğunun dileği yerine getirilecektir.

FUAT

Onun ölümüne dair yazı yazarken kalemi duranlardan Biri de benim. Ölüm, onu nasıl aldı, yahut, o ölümüne nasıl gitti, bilmeyorum?.. Bu çelik insan erimiş Bir mum gibi nasıl döküldü, bu tunc iradeli adam bir kâğıt gibi nasıl yanıp kül oldu, ne facialı bir sessizlikle Necati yok olup gitti, hala kendi kendime bunları soruyorum. heyhat... bir tek cevap almaksızın, ve acı hakikat çehreisini bir lahza deniştirmeksizin ...

Ölüm, hatıraları şuurun en kizli yerlerinden birer birer bulup çıkarıyor. Onun her hatırasını andıkça, eyvah, diyorum; her kesin candan bir arkadaşı olan Necatiden başka, Türk inkılabının zaferine mevcudiyetini vakfetmiş Necatiyi kaybettik.

Onu Anadolunun hicra şehirlerinde, İstiklal Mahkemelerinde reis olarak gördüm. Türk askerlerine karşı bir cezacı olmaktan ziyade, bir telkinci, bir terbiyeci ve bir kalp avlayıcısı idi. Vazifesinden kaçmış bazı gafil kardeşler onun sihir-kâr sözlerini dinledikten sonra yeni birer vicdan kazanmışlar gibi takipsiz, tekitsiz cephe- den Necatiye göndereikleri mektuplarda:

— Efendi, artık, İzmirli almadan dönmeyeceğiz, deyordular.

Onu kastamonide, İlgaz eteklerinde hain Pontusculara

Merhum Necati Bey

Ondaki tevazu ve samimiyet, ilk konuşanlarda bile taktir ile karışık hayret uyandırır. Çok insanlarda rast geldiğimiz (yüksek yer baş döndürmesi), merhumun hiç bilmediği şeydi. «yüksek yerler»de eski arkadaşlarını unutkanlığa vurmuştur. Hususî hayatının bu vefakarlığına, resmi hayatındaki azimkârlık münzam olunca engin bir hisle çelik bir iradenin kendinde birleştiği bir insan husule gelirdi. yazık ki pek genç sındı.

M. Rahmi

Türkün içtimai vicdanından kopup gelen ateşli sözleri söylerken dinledim:

— Türkü öldürmek isteyenler oleceklerdir, deyordu.

Onu pek yakında şahsan hasta mvallimler için tedavi müesseseleri açarken görüyoruz. Çok köylülerin cebinde Necati beyin mekupları vardır. Anadolu köylüsünden bu kadar çok şahsı dostu olan kimseye rast gelmedim. Bir gün bana yalnız yüz elli köylü nine dede dostile muhabere ettiğini söylemişti.

Âziz Necati, sen yalnız Türkün necatı içindin.

AHMET HİKMET

Vakitsiz bir ölüm

Necati beyin ölümü bütün memlekette derin bir teessür hasıl etti. bu vakitsiz ölüm, kara bir bulut gibi her tarafı sardı? Denilebilir ki, bu feci akıbet karşısında Necati beyi tanıyanlarla, tanımayanların teessürü bir oldu.

Bu tahammülsüz ızdırap nereden geliyor? derin hürmet ve daha geniş hatıralarımızdan mı? kimse bilmiyor.

Hakikat olan bir şey varsa, oda bu ölümün kalplerimizde büyük bir yara mevcutmuş gibi büyük acılar ve sızılar uyandırmasıdır.

Kaydetmeliyiz ki Necati bey bir çok müstesna meziyetleri varlığında toplamış bulunuyordu.

Bazı insanlar vardır ki, içtimai hayatın basamaklarında yükseldikçe gururları da artar.

Bunlar mazilerini inkâr itmeği bir meziyet addederler. yükseldikçe halkla alakalarını keserler. Hissi ve fikri bir dalaletin esiri olarak bütün kuvvet ve şerefi mevkilerinden alırlar. gurur ve hodbini bunların evsafı mümeyyizelerini teşkil eder.

Necati beyde bu kaba ve manasız gururdan hiç bir eser yoktu.

Halkın içinden dogan ve hakim sevgisiyle vekâlet sandalyasına yükselen Necati bey mesai ve istikbalinin önüne

açtığı geniş sahalarda, ileriledikçe daha mütevazı oldu, denilebilir ki maddeten yükseldikçe, manen halka indi; Bunun içindir ki bu ölüm



İstiklâl Mahkemesi reisi
Necati bey

karşısında teessürümüz bu kadar derin ve geniş görünüyor.

İnkılapçı sıfatiyle Necati bey eşsiz bir şahsiyetti. Bir arkadaşımızın dediği gibi bu cezri ve muazzam inkılaplar içinde hiç yorulmadan, nefes almadan sönmez bir aşk ve tükenmez bir gayret ve kuvvetli gaziye ta sonuna kadar takip etti; Mazinin karanlık, bogucu ve skolastik irfanını temsil den medreseler, müphem ve karışık programlarla muhtelif

Necati...

— Bir dünya mı yıkılan,
Bu derin gürültü ne;
Ufuklara gerilen
Bu matemli örtü ne?
Söyleyin arkadaşlar,
Kârvan neden başeydi,
Bize bir sam yelinin
Alevleri mi deydi?

— Bir gül bahçesi şimdi
Onun uyandığı yer
Bülbüller akın eder,
İşidirlerse eğer!

— Sakın, delirdiniz mi,
Duymasınlar, susunuz,
Bu zehri içmeyiniz,
İsterse kan kusunuz.

Hayır, hayır; yalandır,
Bu söze kanmıyorum,
Ona ölüm kıyamaz
Size inanmıyorum

1 Kânun sani 929

ORHAN RAHİMİ

eller tarafından idare olunan mektepler onun mesaisiyle birlik çatısı altında toplandı. Necati bey inkılap yolunda gayri mümkün görünen şeyleri esrarengiz bir buluş ve çalışma ile mümkün kılan bir iradeye, heyecana, dikkate ve bunların fevkinde eşsiz bir takip hasletine malik bulunuyordu.

Sempatik, mütevazı, cidalci Necati bey inkılabın mücadele ve müvaffakiyet safhalarında bir faaliyet misaliydi.

Maarifimiz, Necati beyin varlığında bütün muvaffakiyet ve şerefini kendisine borçlu olduğu bir inkılapçı kaybettii.

Maarifimiz ve inkılabımız için ne büyük bir ziya.

ASİM İSMET

YAZAMIYACAĞIM

Necatiye ait hatıralarımdan bahs etmemi bana da teklif ettiler. O aziz arkadaş ile beraber yürüyen hayatımızda o kadar çok hatıralar, vakıalar var ki bunların hangisini intihap ideceğimi takdir edemiyorum.

Necati o yaradılışda bir adamdı ki her hareketinde her adumunda, her sözünde silinmez bir hatıra izi bırakırdı. Bunlardan bir danesini ayırıp ortaya koymak obir hatıralarını gücendirir deye korkuyorum. Ben Necatinin ölümüne halâ inanamıyorum. O korkulu rüyayı gördüğüm günden beri onun için bir kelime bile yazmadım. yazamadım.

Ben onun için olan matemimi, onun ölümüne inanmamak ve onun için bir tek kelime yazmamak suretile tutuyordum. Bu kararımı bu günde, yarında bozmıyacağım

Necatiye ait hatıralarımdan bahs edebilmek için çok büyük bir kuvvet sarf etmek icap ediyor. Bu kuvveti ben kendim de bulamıyorum. Kaderin indirdiği siyah ve demir yumruğun zelzeleleriyle sarsılan mevcudiyetimden fazla bir şey beklememesini Fikirlerin aziz tahrir ailesinden çok rica ederim. Ah Necati!..

Haydar Rüştü

NECATİ

Onu 1319 senesinden beri tanırım. idadi mektebinde dört sene sınıf arkadaşlığı yaptık.

Necatiye ait hatıralarım maal'ese mahdud değildir. keşki bir kaç taneden ibaret hatırasını taşısaydım, yüreğim belki bu kadar yanmaz, içim bu derece mahzun olmazdı. şimdi kimsesiz kalmış gibiyim. Necati tek mil memleketle beraber beni de yetim bıraktı, gitti. Tabiatın kanunlarını değiştirmek imkanı olsaydı, Necatiye yaptığının cezasını Allaha ben gösterecektim.

Hekimlere kızıyorlar. onların ne kabahatları var? her ziruhun hâli meydanda duruyor. Biz, hepimiz meçhul bir kudretin elinde iradesiz ve şuursuz birer zelim ve basit aletten başka bir şey miyiz sanki? Bir sürükliyen var, gidiyoruz ve madam ki mutlaka gidilmek mukadderdir; köprüyü bizden daha evvel geçenlerin arkasından bu feryadımız neden?

Heyhat, zavallı insanlık; hislerini mantıkla tebdile bile muktedir değilsin. bunu yapmağa kalktığın gün hüviyetin büsbütün zehre inkılab edecektir. Hayatta mantık yoktur, yalnız tesadüfler ve yalnız hisler saltanat sürerler.

Necati öldü. şüphesiz ki ilânihaye yaşıya cak değildi. fakat ölümün bu kadar elem-lisine zor tesadüf edilir. Tabiatın hissetini bilmez değildim. O; ancak üç asırda bir dahî doğuracak kadar kısırlığıyla kalmıyormuş, ölümünün misilsizliğini

de işte böyle nadiren meydana çıkarıyor

Necatiye ait son hatıram pek yenidir. iki ay kadar evvel kendisini vekalette ziyaret ettim. sıhhatını sordum. sıhha tımla alakadar oldu. Maziye dair konuşurken:

— Hatırlar mısın zeynel dedi; vaktiyle muhalefet fırkası iş başına gelirse ne yapacaksın diye sormuş ve benden:

— O zaman mu hale fete geçecek olan Hizmette beraber çalışırız.

Cevabını almıştın. kararımız karar mı?

Gülerek cevap verdim:

— Millette bu intibah, büyük Reisimizin fırkasında da bu memleket aşkı varken korkma Necati, Hizmet gazetesinde beraber çalışmamıza imkân hasıl olmayacaktır. Bizi ancak bizim yetiştireceğimiz bizden sonrakiler istihlâf edecek. Çapulculara hükümet teslim edenlerden değiliz.

Kaşları çatıldı, sağ elini sol omuzuma koydu:

— Dinle, dedi hep gelip geçeceğiz. ortada yalnız Gazinin layemut eserleri kalacaktır. yeni nesil çabuk yetişerek idareyi bizden alsın. İhtiyarlığımızda muhâlif değil; muvafık Hizmette yine beraber çalışırız.

Zavallı Necati, Hizmette beraber çalışmadık. sana iltihakıma kadar ben bu mahrumi-yetin acısını her gün tazeleyerek çekeceğim...

Hizmet Başmuharriri
ZEYNEL BESİM

Sevgili Necati

Onu yirmi sene evel İzmir İdadisinde tanıdım.

Şimdi onu sevenler; mezarının başına hatıralarından birer sevgi demeti bırakırlarken ben o günleri hatırlıyorum. Yirmi sene evelki mektepli ile yirmi sene sonraki hükümet ve siyaset adamını birbirinden hiçte ayırmadan şu dakikada hatıralarının içinde elele ve omuzumuzu getiren bu sebep ne?

O son sınıftaydı. «Eşref paşa» da oturuyordu. Mahalle arkadaşlarıyla adeta bir fırka yapmıştı.

Trampet çalıp ta teneffüse çıktılarını bir araya toplanırlar mektebi gürültüye bogarlardı. Galiba bir de marşları vardı. Eşrefpaşahıyız, asarız, keseriz maalinde bir şeydi.

Hep bir ağızdan söylerler, her kesi kendileriyle meşgul ederlerdi. Necati bu fırkanın başıydı. Durup dinlenmesini bilmiyen, ele avuca sığmıyan bir baş...

Biz daha küçükler onu karşıdan hayran hayran seyrederdik. sınıfa giderken ya arka sıradaki arkadaşlarına takılır, ya karşıdaki «Posta»nın içinde biriyle alay eder ve yahutta merdiven başında bekliyen mübassırla zevklenirdi.

O çocukluğun rüzkârı içinde sanki vızlayarak dolaşan bir arıydı.

O kadar canlı o kadar kanlıydı. «Necati»yi ben böyle bir hava içinde tanıdım.

326 senesi o; mektepten çıktı.

Darülfünuna gitti. Biz son sınıfta idik. Bir aralık «İzmir»e geldi. Büyük kardeşi Fuat B.



Muallim Necati B.

Fizik hocamızdı. Tesadüf o günlerde hastalanmış. Necati onun yerine derse geldi.

Bu galiba bizim çocukluk gururumuzu kıran bir şey olmuştu.

Onu sarakaya aldık: Zaten o da ders yapmak niyetinde değildi. Bize «Hukuk» takı hayattan bahsetti. O serbes hayatı çok seviyordu.

Kavgalı, gürültülü bir işti. Hukuka onun için gitmişti. Bize de aynı yolun yolcuları olmağı tavsiye ediyordu.

O sene «İdadi»yi bitirdik. Tatil sonunda beraber «İstanbul»a kidecek aynı «Fakülte»de birleşecektik. Bu karar bizi birbirimize daha fazla yaklaştırmıştı. O zaman «Arapfurunu»nda «Burhanülmaarif ve Menbaifuyuzat» mektebi vardı.

Kuranlar yaşatamıyorlardı. Hocamız Fuat B.in etrafında toplandık. Mektebi aldık. Adını «Şark»a çevirdik.

Artık muallim olmuşuk. Hep sevişen arkadaşlar bu çatının altındaydık. Necati müdür muavinimizdi.

Yeni girdiğimiz âlemin heyecanı bizi sarhoş etmişti. Sabah başlar gece yarısı bitirirdik okutamıyacığımız kadar ders yüklenmiştik. Vasıf riyaziyeci idi. Rakibi yoktu. Halbuki Türkçe, Hukuk, İktisat ve Edebiyat derslerini Necati ile bir türlü paylaşamıyorduk. İkimizde daha fazla ders alacağız diye çekişirdik. Zavallı Necati yirmi sene sonra ölümünün gecesinde bir gönül yarası gibi açılan millet mekteplerinin sıcak havası içinde aynı heyecanı tatmak için kim bilir ne canatmıştı?

Balkan bozgunu bu heyecanlı mektep Hayatının içinden zehirli bir ok gibi geçmişti. şimdi «Necati»nin bir Rumeli haritası üzerinde eğilmiş başını sallıyarak Erkânıharplik yaptığı günleri hatırlıyorum. Her gece, sabaha güzel bir haber almak ümidiyle yatağa girdiğimiz bu karanlık günlerdeydi.

Bazı arkadaşlar «Begler sokacı»nda «Köylü» matbaasının üstündeki küçük bir odada toplanarak «Türk Ocacı»nı kurmuşlardı.

Bize haber vermeden bu işi yapmalarına canımız sıkılmıştı. Bizim irapta mahallimiz yoktu.

Afacan ve haşarı Necati küplere biniyordu. Galiba içimizde en çok hiddetlenen o idi; öbür taraf ona sen çocuksun bu işlere karışamazsın demişti.

Kabına sığmıyordu.

Derlendik, toplandık, onun çok sevdiği tabirle söyleyim- bir komplo olduk. İdare heyetine otuz imzalı bir takrir verdik.

Bizim de düşündüklerimiz var, bizi de dinleyin, diyorduk. Halbuki ne düşündüklerimiz, ne de dinleteceklerimiz vardı. Açıkçası umûî dernekte idare heyetini devirecek, yerlerine biz geçecektik.

Necati bütün hayatında kendisini takip eden telâşlı ve aceleci tavrıyla o ictima gecesinde avkatımız olmuştu. Öbür taraf neye oğradığını şaşırmış baskın basanın olmuştu.

Bir koldan «Ocak»ta öbür koldan «Şark» mektebinde geçen bu gençlik günleri «Necati»nin siyasi hayatında da daima bağlı kaldığı ilk muhitini yaptı. Yirmi sene sonraki

«Necati»yi yapan doğuran işte bu muhitti ve bana göre onun en güzel hasletlerinden biride bu sadakat ve vefası idi. Hükümet ve siyaset adamı Necati beyi hiç kimse kendine uzak görmemişti. Daha genç bir muallimken kendisine kahve getiren kahveci çırağından için-



Balıkesirde «İzmire doğru» ser muharriri Necati Bey

de yaşadığı siyasi hayat yolundaki arkadaşlarına kadar herkese bu yakınlığı göstermişti. Onu görmeğe giden bir kimsenin kapısı önünde bir terddüt dakikası geçirdiğini hatırlamıyorum.

Hiç şüphe yok; Necati Türk halkçılığının hakiki ve candan bir çocuğu idi.

Daha mektep sıralarında tanıttığı bu yorulmak, dinlenmek bilmiyen canlılığına; içinden yetiştigi muhite sadakatını pas tutmayacak bir tağ yapmıştı.

Onun tabutu arkasında o kadar temiz bir samimiyetle hiçkiranları —zannedirimki— asıl bu hasletleri ağılattı.

«Necati»nin siyasi haya-

Necati İçin

Necati öldü. Bu kara haber elektrik sür'atiyle bir anda İzmirde baştan başa yayıldı ve kalpleri yaktı. Rubu asırdan beri yakından tanıdığım Necati öldü. Mektep hayatında Necati

çalışma, uğraşma timsalidi. Eski zaman terbiyesinin sahte tavırları ondagörülmezdi. Mektepten sonra muallimlik, avukatlık hayatı hep o enerji, hep o neşenin tezahüratı idi.

Türklük cereyanı, memleket işi, bu bahislerin, bu faaliyetlerin samimi, sadık bir bendesidi.

Memleket düşman istilasına uğramış en kuvvetli kalplerde bile ümit kalmamış ortalık zülmetler içinde yüzüyor, Necati bunlara kanar bir ruhmu taşı

tında elbette daha bir çok meziyetleri var. Fakat onları büyük Başvekilden daha iyi kim sayabilirdi.

Biz onun eski arkadaşları ona; herkesten daha iyi tanıdığımız bu hasletleri için yandık.

Zavallı Necati; çok sevdiği hayatın şu zalim tecellisine bak! hayatında o kadar çok sevdiklerin; mezarının başına yarın solacak biriki hatıra ile birkaç damla gözyaşından başka bir şey getiremiyorlar.

M. Esat

Muzaaf Matem

Necati beyin hazin ölümü-nden aldığım etessürleri tahlile çalışıyorum. Bunun memleket ufkunu kaplayan matem hava-sının benliğimde bir in'ikası olup olmadığını arıyorum.

Merhumun doğup büyüdü-ğü İzmir semasında daha kesif ve daha siyah bir bulut halini alan matem çerçevesinden dışarıda kimse kalmadığından hislerimizi bu umumiyet içe-risinden ayırmak hakikaten müşkül. Onun âtesin, samimi, cazip zekâsının sönmesinden duyulan acı hislere; en lâkayt yürekler bile sıcak bir teessürle iştirak etmişlerdir. İfadeler ne kadar başka da olsa ızdırıp ve elem umumidir.

Benim teessürlerimi ayıran ve artıran noktaya gelince: Necati beyin geçen sene İzmir de kurmağa teşebbüs ettiği muazzam san'at müessesesi ile yakından alâkadar oldum.



Mübadele, İmar ve İskân vekili Necati B.

Merhum: Isparta, Burdur dahil olduğu halde civar vilayetlerin de iştirakiye, İzmirde büyük

bir SANAYİ NESCIYE VE KİMYEYİ mektebi açmak isteyordu. Bu mektebin, İzmir ve civarı vilayetlerde uyandı-racağı refah ve umrandan nasıl heyecanla bahsettiğini eyice hatırlıyorum. Yarının yeşil dağlarını, altın ovalarını, mamur şehirlerini ve bunların arasında kaynayan şen ve mes'ut Türk neslini; siyah ve canlı gözleriyle görüyormuş gibi; fikirlerini, derin bir emniyet ve neşe ile anlatıyordu.

İşte ben, bizim kendisinde mahrum kalışımız kadar, onun da, bu şen istikbali görmek ve yaşamaktan mahrum kalışına matem tutuyorum. onun bu engin iştiağını gören bir insan sıfatıyla diyeceğimki: o müessesesi kurulup kapısından yüzlerce necatilerin hayata zinde ve müfit olarak atılacakları güne kadar bu muzaaf matemden kurtaramayacağım.

KEMAL TURAN

yacaktı? Hemen koştu, nur ve ziya aradı, reha ve ümit duygularıyla beslenebilecek ilham menba'ları aradı ve buldu.

Anadolu, Türk Anadolu, ona koşan bu seciyeleri, bu yüksek duygulu çocuklarını öksüz mü bırakacaktı?

Büyük gazi bunlardan tunc çehreli pulat sineli müdafaa kal'aları meydana getirdi. Bin türlü mahrumiyetlerle, korku-larla İzmirden, şağil düşmanın pençesinden kaçan Necati üç sene sonra buraya ve mehîp bir galip olarak gelmişti!

Halâstan sonra inkılap baş-

ladı. Bu İzmir çocuğu yine faaliyet başında! Önce en tatlı hayat, en mes'ut hayat zaten bu idi. En çok yorulduğu zaman işsiz, faaliyetsiz kaldığı zamanlar olurdu. şimdi ebedi habikâhında faaliyetsiz nasıl rahat ede bilir?

Necati, kin bilmeyen bir İzmirliydi. Ondan en büyük iyilikleri, ona fenalık yapanlar yahut yapmak isteyenler görü-rdü.

Ona yapılan her hangi bir rica, bir muracaat, imkânı, meşru cephesi olduktan sonra mutlaka müsbet bir netice alırdı. Necati hayır hahhın

timsali idi. İzmir ve Türkiye şimdi bu büyük ve kıymetli uzvunu kaybetmiş bulunuyor.

Necati için her taraftan kopan yas ve acı feryatların sebepleri bunlardır.

Hayat ve dünya! beşeriyetin binlerce senedir haledemediği bu muammanın, bu sırtın yeğane ma'lum ciheti budur. Uful edenlerin arkasından ağ-lamak!

Necati içinde biz bundan başka bir şey yapı biliyor-muyuz?

M. TURGUT

Sen de Bu BOhçanın içindesin

Ali iktisat meclisine iştirak etmek üzere bu kânunevelde Ankaraya gittim. Amirim, arkadaşım, çok sevdiğim adaşım, geldiğim gece Lise mü-dürü kardaşım Mithatın yazihanesinde beni gördü; se-viştik, görüştük, Bir çok genç-lik hatıralarını naklettik.

Aziz Ridvan Nafiz. Emin Cevat, Kemâl Zaim Beyler vardı. Aralarında ne tatlı latifeler, armızda İzmir'e ait aci tatlı neler neler geçmedi. Gülerk ayrıldı. Ayrılırken bu-radaki Lisemize, arkadaşlara bilhassa sön lütfü, bir hizmet-i İzmirli bir hemşirenin bir propağanda filiminde çalış-masına müsaade edilmesine ait bazı işlerden bahsettim. Ertesi gün Mithatla birlikte makamına gelmemi söyledi, beni öperek ayrıldı.

Mithatla ertesi gün gittik. Yanına girdik meşguldu. Aile-sine ait bir vekâletnameyi aramakla... Önünde eski bir şal bohça vardı.

İnkilâp müzesine girecek kadar kıymetli; tarihi bir bohça. Bu bohçanın içinde hep vesikalar, arkadaş mektupları tarihi muvaffakiyet-lerinin rapor müsveddeleri, inkılap, mücadele, vatan hizmetlerinde verdiği taktir ve nutukların suretleri.

Sevimli simasıyla, munis gözleriyle dikkatle yüzüme bak-tı. Gür sesiyle «Çiftci sen de buradasın» dedi. Durdum. acaba ne idi? O kennisine has bir sür'alle evrakı karış-

tırdı. Buldu. güzel İzmir ga-zetesi idarehanesinde yazdığı «hürriyetitilâf fırkası âcizdir, Gençlik bunu müsellağ olarak devirmeli, bunları İzmirin bu felâketli günlerinde işe ka-rıştırmamalı ve yerine türk ocağı geçmelidir» mealinde bir taktiri... Taliin cülvesi. Vasıfla birlikte vermişlerdi. Taktir sureti bu idi. Güldü «biliyorsun! sen kaçmıştın; biz Vasıfla yalnız kalmıştık» dedi.

Evet! büyük Necatinin bu işi hakikaten böyle olmuştu. Güzel İzmir gazetesi şimdi yanmış bulunan ekmekçi başı otelinde idi. gazetemizin yazihanesi yanında hürriyet ve itilâfçıların yazihanesi Müsavat gazetesi vardı. Bu gazetenin başında hafız İsmail bulunuyor du Gazetenin müdürleri çoktu. Bunların arasında körükörüne âlet olmuş saf bir arkadaşımız da vardı. Bunun delâletiyle hürriyet itilâf fırkasının emel gaye ve işlerini tamamen öğreniyorduk. hareketleri va-ziyetleri, işleri, diğer milletlerle münasebatı, hep gayri milli gayri suuri hatta gayri ahlaki idi. bütün gençlik pek müte-essirdir. Fakat Necati, Vasıf daha ziyade müteessirlerdir. Orada rum ve ermeni komi-tacılarla birlikte türklüğün kuyusu kazılırken bizde güzel İzmir yurdunda memleket işlerini düşünürdük.

Bu günlerde tanıdığım

Torbalı köyleri bana gelmişle-rdi. Torbalıda Tepe köy çift-likâtı humayunı deye büyük bir erazi vardı [bu erazi geçen sene Cümhuriyetin lütfüolarak köylüye verilmiştir.]

Resmen çiftlik hazineyi ha-ssenindi. Fakat hakikatte kö-ylülerin körükörüne şehzadegân efendilerin haraç güzaryıldılar. Beni buldular, bu çiftliği şehzadegân hazrâtı! hürriyet ve itilâf fırkasının âzayı nafizesine kiraya vermişler, bunlarda köylülerin başına belâ olmuşlardı. Necati onlarla temas etti. köylülerin hukukunu meccanen müdafaaı deruhte etmişti. Bu hususta koca hürriyet itilâf fırkası bir Necatiye ram olmuştu.

Bunu gören Necati [yahu bunlar birini idareden âcizdir. bu zavallılar nasıl memleketi ellerinde tutacaklar] dardı.

O günlerde türk ocağının başına geçmişlerdi. Vasıfla beraber yukarıdaki mealini söylediğim ve müsveddeleri bo-hçada mevcut taktiri vermişlerdi.

İki gün sonrada İzmirde rumlar tarafından şehit edilen polis Hamza efendi isminde vatanını seven bir polisimizin şehadeti vesilesiyle, Sözde İzmir idare edenleri hürriyette bra-kacak bir halde belki bir daha bir suretini hayatımızda gö-remeyeceğimiz muazzam cenaze alayını Vasıfla beraber yaptılar

Hürriyeti İtilafın efendileri olan İngilizler, rumlarla er-

Türkün Necatisi

İstiklâl harbinin en şiddetli zamanlarıydı. Ada pazarındaki yunan kuvvetleri « Handek » Düzce istikametine doğru saldırıyor, çerkes ve abazalarla İstanbul hükümetinin sefil inzi-batçı kuvvetleri türk âlemini arkadan vurmak için bütün şiddetiyle üzerimize saldırıyordu. Türkün Necatisini isyanlar ve kanlı sahnelerin ceryan ettiği Boluda işte böyle bir zamanda tanınan İstiklâl mahkemesi reisi sıfatıyla Boluya gelen merhum Boluda kaldığı kısa bir zaman zarfında kendisini her kese sevdirmiş adaletle merhameti şiddetle samimiyeti bir arada mezcetmeğe muvaffak olmuştu. Biz muallimlere her fırsatta mefkûre telkin için heyecanlı sözler söyleyen merhum böyle zamanlarda ne kadar coşkundu. Necati beyde Türklük için hutsuz bir aşk vardı.

Necati bey kadar kıymet verdiği şeye bütün ruhiyle sarılan pek az insan gördüm.

menileri memnun etmek için cenaze alayını men'i etmelerini şöyle dursun hitabeleri, nutukları üzerine ricalar ve istirhamları, görülecek o felâket anında gülünecek hallerdi.

İşte İzmirin bu inkılapçı sevgili evladını gömdük.

ÇİFTÇİ NECATİ

Merhumu en son Balıkesire geldiği zaman gördüm. İzmirin ilk hasretini Balıkesirde duyan Necati bey için Balıkesir bir vatan destanıydı onun Balıkesirde bilmediği tanımadığı kimse yoktu. 337 nin samimi, şen, mütevazı Necatisi nasılsa Cumhuriyetin maarif vekili olan Necati bey yine aynı Necati beydi.

O bir kuvvet o bir irfan abidesiydi. Ne yazık ki ölüm onu aramızdan aldı.

Ona bu yaşta kara toprak değil hayat yaraşır. O gazinin gösterdiği ilâhi hedefe doğru ve nura koşacak bir yaşta olgun bir kemaldehydi. çünkü Necati bey başlı başına bir neş'e kaynağı, iyi bir teşkilatçı, istediğini yaptıran ve yaptırmasını bilen ve tuttuğu işte muvaffak olan bir Necatiydi. Hiç unutmam Balıkesirde beni gördüğü zaman şaka tarzındaki sözleri şu oldu.

— Bu sene istikamet VAN! memleketin her tarafını yükseltmek genç muallimlerle kuvvetlendirmek gayesidir.

Aziz Necati! seni türk muallimi olduğu kadar türk halkı da daima hürmetle kalbinde yaşatacaktır karlı dağların yamaçlarındaki küçük anadolu kasabasındaki muallimle engin ovaların üzerindeki tezek tüten köylerin muallimleri bile seni

türke bir aziz gibi tanıtacak bu pek az kimseye nasip olan bir mazhariyettir. yolun ebedidir.

Sen türk ruhunun temiz bir cevherisinin, ve gençliğin magrur kanatları üzerinde daima yükseleceksin!..

HİKMET TURHAN

BİR TASHİH

Geçen nushamızın dördüncü sahifesinde Rifat Necdet beyin «Bu Tepeden» unvanlı şiirinde bazı tertip hataları olmuştur:

yedinci mısradan sonra:

«Bir güneş olmak için beklenilen yarına »

mısraı olacaktır.

On birinci mısra şu suretle tashih olunacaktır:

« O Murat ocağına, yurdun cennet bağına »

Muhterem şairimizle aziz kâ-rilerimizden özürler dileriz.

